

TMMOB SANAYİ KONGRESİ 2013 SONUÇ BİLDİRİSİ

Makina Mühendisleri Odası (MMO) sekretaryalığında TMMOB adına düzenlenen Sanayi Kongresi 2013, 20-21 Aralık 2013 tarihlerinde Ankara'da Milli Kütüphane Konferans Salonu'nda başarıyla gerçekleştirilmiştir. 1962 yılından bu yana yapılan, 1987 yılından itibaren geleneksel olarak iki yılda bir düzenlenen sanayi kongrelerinin on dokuzuncusu "Sanayide Dünyadaki Değişimler ve AKP Döneminde Türkiye'nin Açmazları" ana temasıyla düzenlendi. Kongreyi iki gün boyunca 621 kayıtlı katılımcı izlemiştir.

Kongrede, sanayide dünyadaki gelişmelerin yanı sıra on bir yıllık AKP iktidarı döneminde Türkiye sanayinin durumu çeşitli yönleriyle ele alınmıştır.

"Sanayide dünyadaki gelişmeler ve Türkiye" üzerine iki ayrı genel değerlendirmenin sunulduğu açılış oturumunun ardından "AKP döneminde Türkiye sanayi" konusu iki oturumda irdelenmiştir. Öğleden sonraki ilk oturumda 2013-2018 dönemini kapsayan 10. Kalkınma Planı'nın 9. Plan ile karşılaştırmalı analizi yapılarak, son on yılda araştırma-geliştirme çalışmaları, yenilik faaliyet ve göstergeleri ile sanayinin hangi noktaya geldiği değerlendirilmiştir. "AKP döneminde Türkiye sanayi" konulu diğer oturumda ise AB üyesi ülkelerle karşılaştırmalı olarak imalat sanayinin son on yılı göstergeler ve katma değer yönünden düşüş dönemi olarak ortaya konulmuştur.

Kongrenin ikinci günü ise "Sanayide işçi sınıfının ve mühendislerin durumu" konulu oturumda, 2002-2012 döneminde Türk işgücü piyasalarında yaşanan dalgalanmalar, üretkenlik, istihdam ve ücretlerin durumu; geleceksiz ve güvencesiz çalışma rejiminde esnekleşen istihdamın ve ulusal istihdam stratejisinin işçi sınıfının örgütlenmesine etkileri; ucuz işgücü kaynağı konumundaki kadınların sanayi istihdamındaki yeri ve mühendislerin durumu değerlendirilmiştir.

Günün ikinci oturumunda, nasıl ve kim için sanayileşme, neoliberal politikalarla sanayileşmek mümkün mü konuları irdelenmiştir. Bu oturumda "sanayi politikası ve sistem tökezlemesi", "yeni bir dünya için yeni bir sanayileşme paradigması gerekli midir", "sanayi, bilim ve teknolojiyi halkın hizmetine sunmak" başlıklarında bildiriler sunulmuştur.

Son oturum olan forumda kongre değerlendirmesi ya-

pılmış, sonuç bildirisi için salondan katkılar alınarak, oturumlarda dile getirilen görüşler değerlendirilmiştir. Başarıyla tamamlanan kongrede günümüzdeki sanayileşme sürecine alternatifin planlama-kalkınma-sanayileşme-demokrasi bütünlüğüne sahip başka bir sistem olduğu görüşü dile getirilmiştir.

Sanayi Kongresi 2013'te yapılan değerlendirme ve tartışmalar sonucunda oluşturulan görüş ve öneriler aşağıda kamuoyunun dikkatine sunulmaktadır.

Kamu yönetimini, ülke imarını, yapı, kent, ulaşım, eğitim, sağlık, tarım, enerji, maden, su, çevre ve koruma alanları ile TMMOB mevzuatını yeniden düzenlemeye yönelik adımlar günümüzde yoğunlaşmıştır. Bu politikalarla sendikal alanın zayıflatılması, ulusal istihdam stratejisinin aynı içerikte yenilenmesi, güvencesiz çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması, kıdem tazminatlarına el atılması girişimi, kamunun elindeki son işletmelerin serbestleştirme ve özelleştirmelerle tasfiyesi, neoliberal, rantçı, kapkaççı, usulsüzlük ve yolsuzluklara fazlasıyla açık bir ekonomi politika bütünlüğüne işaret etmektedir. Neoliberalizmin ekonomi politikası, AKP iktidarı tarafından doruk uygulamalara ulaştı ve artık kalkınmacı, inşacı, sanayileşmeci, kamucu yaklaşımlara ve bu bağlam içine oturan bir mühendisliğe gereksinim duyulmadığı belirlendi.

IMF, Dünya Bankası, AB ile imzalanan Gümrük Birliği, Dünya Ticaret Örgütü tarafından ortaya konulan politikalar demeti, Türkiye sanayisini temelleri, yapısı ve yönelim itibarıyla olumsuz yönde belirlemiştir. Sanayide taşeronlaşma oranı artmıştır. Her alanda özelleştirme, kuralsızlaştırma, metalaştırma politikaları bütün toplumsal yaşamı sarmıştır. Bu politikalar, niteliksel düzeyde 1980 sonrasında gündeme gelen, devletin ekonomideki

rolünün yeni sermaye birikim süreçleri ile küçültülmesi, sanayiye yönelik sübvansiyonların büyük ölçüde kaldırılması, büyük ölçekli sanayi kuruluşlarının özelleştirilmesi ve sabit sermaye yatırımlarında yaşanan gerileme gibi uygulama ve sonuçlarla somutlanmıştır. Bu çerçevede ve Gümrük Birliği hedefleri doğrultusunda tüm sektörlerde korumacılık asgariye indirilmiştir. Sanayi, emperyalizmin egemenliğindeki küresel rekabette dışa bağımlı fason üretime yönelik bir yapıya büründürülerek zayıflatılmıştır. İthalata bağımlı ihracat olgusu ve yabancı sermaye ile rantıye lehine olan finansal başıboşluk başat konum haline gelmiştir. Sanayideki yapısal değişim, ücretlerin düşürülmesi, işgücü istihdamının azaltılması gibi olgularla birlikte mühendisliğin işlev ve iradesi en aza inmiştir.

Türkiye ekonomisinin, üretim, tasarruf-yatırım, istihdam, ihracat ve ithalatın yapısı, teknoloji düzeyi, dış talep bağımlılığı, cari açık, sermaye hareketlerinin giriş-çıkış serbestliği ve borçlanma göstergelerine bakıldığında örselenmiş ve kırılma durumuna gelmiş olduğunu söylemek mümkündür.

Kamu üretken olmayan, katma-değer yaratmayan, istihdam öngörmeyen, esasen özelleştirmelere yönelik yatırım yapmakta, bölgesel kalkınma projelerine el atmamaktadır. 2007–2013 yıllarına ilişkin 9. Plan gerçekleştirmelerinde kamunun sanayi yatırımlarından tamamen vazgeçtiği açık bir biçimde görülmektedir. 2006 yılı kamu sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki oranı binde 5, 10. Planın 2018 öngörüsünde binde 4 ile trajik bir düzeydedir. Özel sektör sabit sermaye yatırımlarının GSYH içindeki oranı 2006'da yüzde 18,9 iken 2012'de yüzde 16,4'e gerilemiş durumdadır. 2018 tahminleri ise 2006 değerleri düzeyinde bir orana işaret etmektedir. Dolayısıyla büyüme olgusu, ekonominin sanayi ve tarımsal üretime ve bu alanlardaki sabit sermaye yatırımlarına değil, sıcak para akımına bağlı mali aracılık hizmetleri, ulaştırma, depolama, haberleşme ile toptan ve perakende ticarete dayalıdır. Büyüme ile sanayileşme-kalkınma-istihdam-gelir dağılımı gibi makro göstergeler arasında ve verimlilik ile istihdam arasındaki bağlar kopmuş durumdadır. Verimlilik ile amaçlanan, birim üretimde daha az emeğin kullanılması ve daha fazla sömürülmesidir.

Türkiye'nin sanayi üretimi yüzde 98,7 oranında küçük ve orta büyüklükteki, 10 ile 249 çalışanı bulunan işletmelerin yoğunlukta olduğu bir yapıya sahiptir ve 9. Plan dönemi imalat sanayi üretiminde ortalama yıllık artış yüz-

de 3,7, istihdam artışı ise yüzde 1,5 düzeyindedir. Genel istihdam içinde sanayi istihdamının yüzde 19,2'ye gerilemiş olması, yanlış sanayi ve istihdam politikalarının bir sonucudur.

İmalat sanayinin GSYH içindeki payı da 1990'lardan itibaren yüzde 24'den aşağıya iniş seyri içindedir. 9. Plan döneminde imalat sanayinin GSYH içindeki payı yüzde 16,4 olarak gerçekleşmiş, 2014–2018 arasına ilişkin 10. Plan döneminde ise yüzde 16,1 olması öngörülmüştür. Bu durum, sanayinin düşük katma değere endekslendiğini göstermektedir.

Görülmektedir ki, Türkiye kapitalizmi sanayileşme amacından uzaklaşmakta ve adeta bir sanayisizleşme süreci yaşanmaktadır.

Türkiye'nin önemli bir gerçeği de on yıllardır uygulanan yanlış bölgesel politikalar ile bölgesel eşitsizlik farklarının açılmasıdır. Bölgesel dengesizlik ve eşitsizlik, yatırımların bölgelere dağılımından da açıkça görülebilmektedir. Doğu, Güneydoğu ve Doğu Karadeniz bölgelerindeki imalat sanayi yatırımları, dengesiz yapıyı değiştirecek bir politikaya işaret etmiyor. Yakında açıklanan 2013 yılının ilk 9 ayına ilişkin teşvik verileri bunu göstermektedir. Aynı şekilde 2012 ile 2013'ün ilk altı ayında sabit sermaye yatırımlarında Doğu ve Güneydoğu'yu kapsayan 5. ve 6. bölgeler en düşük payı almıştır. Esnek yönetim ve serbest yerel dinamikler anlayışına dayandırılan sözel "bölgesel kalkınma" yaklaşımı, kamu öncülüğündeki merkezi-bölgesel kalkınma perspektifini dışlamakta, dahası, bu bölgeler ucuz işgücü itibarıyla "Türkiye'nin Çin'i" yapılmak istenmektedir.

Sanayi Kongresi 2013'te açıklanan yukarıdaki görüş, değerlendirme ve tartışmalar sonucunda oluşturulan öneriler aşağıda kamuoyuna duyurulmaktadır.

- AKP iktidarı ile birlikte ortaya çıkan sanayisizleşme sürecine, planlama ile kalkınmayı esas alan sanayileşme, toplumsal refah ve demokrasi ile bütünleşen başka bir sistem ile alternatif geliştirmek olanaklı görünmektedir.
- Önceki dört sanayi kongresinde ele alınıp işlenen planlama, sanayileşme, kalkınma, istihdam odaklı, bölgesel eşitsizlikleri giderecek öncelikli yapılanma ve toplumsal refah ayrılmaz bir bütündür. Bu bağlamda emperyalizmden bağımsız siyasi bir iradeye; planlama, sanayileşme ve kalkınmada halkçı, toplumcu bir

yaklaşım ve modele gereksinim bulunmaktadır. Bu yönde Türkiye'nin önünde tek seçenek bulunmaktadır. Bütün dış ilişkilerini gözden geçirerek, bağımsızlığı benimsemek; planlı bir kalkınma ve istihdam odaklı sanayileşmeden, etkin ve yatırım kararları ile bütünleşmiş, mühendisten, bilim, AR-GE ve teknolojik gelişmeden yana, kendi kaynak ve tasarruflarına dayalı bir ülke ve ekonomi yaratmak zorunludur.

- Üretim süreçlerinde mutlaka gerekli olan, insan emeğini değersizleştiren üretim ve sanayi politikalarını bir yana bırakıp kamusal merkezi bir planlama ve denetim politikasını benimsemektir. Emeği, mühendisliği, bilimi, tekniği, sanayileşmeyi toplumsal refah amacına doğru yönlendirmek gereklidir. Kapitalizmin azami kâr hırsı uğruna, her krizde üretici güçler ve insan potansiyeli yıkıma uğratılmaktadır. Emeğin varoluşu insanın varoluşudur, bu varoluş biçimi korunmalı, insanca kılınmalı ve geliştirilerek geleceğe aktarılmalıdır.
- Ekonominin önemli bir sektörü olan imalat sanayi, toplumsal gelişmeyi esas alan planlama yaklaşımına dayalı yüksek katma değerli bir üretim ve teknoloji politikasıyla dışa bağımlı yapıdan kurtularak üretken, ülke kaynaklarına ve bölgesel kalkınmaya yönlendirilerek tanımlanmalıdır.
- Sanayi fason üretim ve taşeronlaşmayı ön plana çıkaran küresel rekabeti temel aldığı sürece, dışarıya bağımlı ithalat girdileri ve düşük katma değerli ihracat ile cari açık artmaya, ülkenin dış borç stoku büyümeye devam edecektir. Sanayi Kongrelerimizin sürekli olarak önerdiği öncelikli planlama yaklaşımı ise, yatırımları esas alarak ülke sathına yayacak, gelir dağılımını çalışanlar lehine düzelterek, işsizliği ortadan kaldıracak, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmeyi sağlayarak refahı kitlesel olarak yayacak ilke ve araçları kapsamaktadır.
- Sanayi katma değerini artırmanın yöntemi; tasarım, AR-GE ve inovasyona yönelik harcamaların öncelikli sektörlerde yoğunlaştırılarak, yerli kaynaklara, nitelikli işgücüne ve mühendislik alt yapısına dayandırılan bir planlamanın yapılmasıdır. Burada kamu yararı benimsenmeli, bilim ve teknoloji kurumları ile üniversiteler bağımsız olmalıdır. Siyasi erk güdümündeki bu kurumların gerekli gelişmeyi sağlayacak iradeyi gösteremeyecekleri bilinmektedir.

- Türkiye'de büyüme oranları ile istihdam düzeyi arasında önemli bir çelişki bulunmaktadır. Sınai üretimi, mevcut işgücünün daha fazla çalıştırılması ve verimlilik artışları ile gerçekleşmektedir. Bu durum "istihdamsız büyüme" olgusunu ortaya koymaktadır. Haftalık çalışma süreleri en uzun olan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir (mesaili 53,7 saat). Bu süreler mutlaka düşürülmeli, insanca bir yaşam esasına göre düzenlenmelidir.
- Kamu yararına planlama, istihdam odaklı, öncelikli sektörlerde bölgesel kalkınmaya yönelik sanayileşmenin gerçekleşebilmesi; demokrasinin ilke ve kurumlarıyla egemen olduğu, insan hakları ve özgürlüklerin bütün boyutları ile uygulandığı, toplumsal barışın sağlandığı bir ortamın oluşturulması ile olanaklıdır. Demokrasi ve kalkınmanın bütünleşik ve birbirini geliştiren olgular olduğu bilinmelidir.

Kongremiz ile aynı yıl içinde gerçekleşen Haziran direnişi, gereksinimini duyduğumuz demokratikleşmenin içeriğini ve yönünü, sınırsız, yaygın demokrasi talebiyle göstermiştir. Cumhuriyet tarihinde ilk kez bu denli büyük bir halk hareketi eşit, özgür, demokratik, barış içinde bir Türkiye istemini dile getirmiştir. Bizim geleneksel çizgi ve yolumuz tam da budur.

Kongrede ayrıca, yolsuzluk-rüşvet ağları ile ilgili önemli gerçeklerin ortaya serildiği bir dönemde, TMMOB'ye bağlı on bir Odanın idari ve mali denetiminin bir 12 Eylül darbe dönemi düzenlemesi ile yolsuzluk-rüşvet operasyonlarında adı geçen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlanması eleştirilmiş ve TMMOB'ye yönelik bu düzenlemenin hiçbir anlamı olmadığı, kadük kaldığı ve TMMOB'nin asla "padişahım çok yaşa" diyenlerle saf tutmadığı, tutmayacağı belirtilmiştir.

Bizler mühendis, mimar, şehir plancıları olarak, birliğimiz TMMOB'nin geleneksel antiemperyalist, demokrat, toplumcu çizgisi doğrultusunda, yukarıda genel hatları çizilen planlama, sanayileşme, kalkınma amaçları yanında, emek ve demokrasi bütünlüğünü kuracak eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik, barış içinde bir arada yaşamı esas alan başka bir Türkiye ve başka bir dünya için mücadelemizi sürdüreceğimizi, TMMOB Sanayi Kongresi 2013 dolayısıyla bir kez daha kamuoyuna açıklarız.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası